

Орта білім беру ұйымдарындағы Психологиялық қызмет ЕРЕЖЕСІ

1. Жалпы қағида

1. Осы Ережелер орта білім беру ұйымдарындағы Психологиялық қызметтің (бұдан әрі – Психологиялық қызмет) жұмысын реттейді.

Психологиялық қызметтің жұмысы Қазақстан Республикасының Конституциясына, Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі «Білім туралы» Заңына, «Бала құқықтары туралы конвенцияға», «Орта білім беру ұйымдарындағы психологиялық қызметтің жұмыс істеу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің м.а. 2022 жылғы 25 тамыздағы № 377 бұйрығына, сондай-ақ осы Ережелер аясында жүзеге асырылады.

2. Орта білім беру ұйымдарында психологиялық қызмет – білім беру ұйымдарының алқалы органы болып табылады.

3. Психологиялық қызмет білім алушылар мен тәрбиеленушілердің оқу іс-әрекетінің білім беру уәждемесін, үлгерімін, шығармашылық өзін-өзі іске асыруын қалыптастыру, психологиялық жай-күйін тұрақтандыру, бейінді өзін-өзі айқындау және басқа да қолайлы жағдайлары бойынша орта білім беру ұйымының алқалы органы болып табылады.

Психологиялық қызметтің жұмысы білім беру қызметіндегі қиындықтарды анықтауға және диагностикалауға, консультация беруге, білім беру ортасы жағдайында психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу мен қолдау көрсетуге, білім алушылардың, тәрбиеленушілердің, педагогтердің, ата-аналардың немесе өзге де заңды өкілдердің психологиялық салауаттылығын сақтау және нығайтуға бағытталған.

4. Психологиялық қызметтің жұмысы:

1) бастауыш білім беру деңгейінде – әрбір білім алушының бейімделуі және шығармашылық қабілеттерін қалыптастыру кезінде танымдық және оқу уәждемесін, дербестігін және өзін-өзі реттеуді дамытуда қолдау көрсету;

2) негізгі орта білім беру деңгейінде - оқытудың жаңа жағдайларына бейімделу, білім алушылар мен тәрбиеленушілердің танымдық және оқу іс-әрекетін дамыту, жеке және құндылық-мағыналық өзін-өзі дамыту және өзін-өзі тану міндеттерін шешуде қолдау көрсету, танымдық процестерге тұрақтылықты қалыптастыру;

3) жалпы орта білім беру деңгейінде – білім алушы мен тәрбиеленушіге өзін-өзі анықтауға және жеке сәйкестілікке, бейінді бағдарлануға көмек көрсету, мақсат қою және дербес шешімдер қабылдау қабілетін дамытуға, орнықты дүниетанымды қалыптастыруға жәрдемдесу болып табылады.

4. Психологиялық қызметтің жұмысын орта білім беру ұйымының басшысы қамтамасыз етеді.

5. Психологиялық қызметтің құрылымы, мамандар құрамы, жылдық жоспары орта білім беру ұйымының типімен, түрімен және міндеттерімен айқындалады.

6. Орта білім беру ұйымындағы психологиялық қызметтің құрамына орта

білім беру ұйымы басшысының (директордың) орынбасары, педагог– психолог (штаттық кестеге сәйкес), әлеуметтік педагог кіреді.

7. Психологиялық қызметтің құрамы орта білім беру ұйымы басшысының бұйрығымен реттеледі және бекітіледі.

8. Сынып жетекшілері, пән мұғалімдері, медицина қызметкері білім алушыларды психологиялық-педагогикалық қолдау процесіне қатысады және лауазымдық міндеттеріне сәйкес ата-аналармен және өзге де заңды өкілдермен өзара іс-қимыл жасайды.

9. Психологиялық-педагогикалық сүйемелдеуді қамтамасыз ететін мамандардың лауазымдық міндеттері "Педагог лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2009 жылғы 13 шілдедегі № 338 бұйрығына (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 5750 болып тіркелген) сәйкес жүзеге асырылады.

2. Орта білім беру ұйымдарындағы психологиялық қызметтің мақсаты мен міндеттері

10. Психологиялық қызметтің мақсаты — білім алушыларды табысты оқыту, дамыту, әлеуметтендіру және кәсіби білім беру траекториясын саналы тандауды қалыптастыру үшін психологиялық-педагогикалық және әлеуметтік жағдайлар жасауға бағытталған психологиялық-педагогикалық сүйемелдеуді жүйелі ұйымдастыру.

11. Психологиялық қызметтің міндеттері:

1) Оқыту процесінде білім алушылар мен тәрбиеленушілердің даму жағдайын психологиялық-педагогикалық талдау, негізгі проблемалар мен олардың туындау себептерін анықтау, оларды шешу құралдарын айқындау, сондай-ақ ұжымның педагогикалық қызметі үшін қауіпсіз орта құру;

2) оқу процесінде баланың психологиялық-педагогикалық мәртебесін және оның психологиялық даму динамикасын мониторингтеу; білім алушылар мен тәрбиеленушілердің оқу қызметін дараландыруға жәрдемдесу;

3) білім алушылардың жеке ерекшеліктері мен ерекше қажеттіліктерін ескере отырып, оқыту нәтижелеріне қойылатын мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартының талаптарын орындауға жәрдемдесу болып табылады;

4) әлеуметтік қауіпсіздік, психологиялық денсаулық проблемаларын және деструктивті мінез-құлық нысандарының алдын алуға, білім алушылар мен тәрбиеленушілерді бейімдеу, оқыту және тәрбиелеу қиындықтарына бағытталған жеке дамыту және түзету-дамыту бағдарламаларын әзірлеу және енгізу;

5) білім алушылар мен тәрбиеленушілерде жаңа әлеуметтік тәжірибені саналы және белсенді түрде беру жолымен өзін-өзі дамыту мен өзін-өзі жетілдіруге оқу дағдыларын қалыптастыру және қабілеттерін дамытуға жәрдемдесу болып табылады;

6) білім беру процесіне қатысушыларға білім беру процесіне қатысушылардың жеке құқықтарына нұқсан келтірмей, өзара көмек, эмпатия, жауапкершілік, өзіне сенімділік, шешім қабылдау қабілеті, белсенді әлеуметтік

өзара іс-қимыл қағидаттарын тәрбиелеу мен қалыптастыруға жәрдемдесу;

7) білім беру ұйымының психологиялық-педагогикалық, әлеуметтік қолдау саласындағы ғылыми және практикаға бағытталған жетістіктерін тарату және практикаға енгізу болып табылады;

8) білім алушылар мен тәрбиеленушілердің жеке мүмкіндіктері мен ерекше қажеттіліктерін ескере отырып, оларды әлеуметтендірудің тиімді жағдайларын жасау үшін білім беру процесіне қатысушыларға психологиялық-педагогикалық қолдау көрсететін педагогтар мен мамандардың пәнаралық, командалық өзара іс-қимылын қамтамасыз ету;

9) білім беру ұйымының алқалы органдарымен және білім беру, денсаулық сақтау, қоғамдық, әлеуметтік қорғау, Ішкі істер мүдделі органдарымен өзара іс-қимыл жасау.

4-тарау. Білім беру ұйымы Психологиялық қызметі мамандарының негізгі функционалдық міндеттері

12. Психологиялық қызмет мамандарының негізгі функционалдық міндеттері төмендегілерді қамтиды:

Психологиялық қызметтің жұмысындағы орта білім беру ұйымының басшысы:

1) психологиялық қызметтің жұмысы туралы бұйрық шығарады және білім алушылар мен тәрбиеленушілерді психологиялық-педагогикалық, әлеуметтік сүйемелдеудің оқу жылына арналған жұмыс жоспарын бекітеді;

2) психологиялық қызметтің құрамына кіретін мамандардың құрамын және лауазымдық міндеттерін бекітеді;

3) психологиялық қызметтің құрамына кіретін мамандардың біліктілігін арттыру үшін жағдайларды қамтамасыз етеді;

4) психологиялық қызметтің құрамына кіретін мамандардың жұмысы туралы талдамалық есепті тыңдайды және бекітеді;

5) білім алушылар мен тәрбиеленушілерді, ата-аналарды және өзге де заңды өкілдерді тәрбиелеу мен дамыту мәселелерінде психологиялық-педагогикалық, әлеуметтік сүйемелдеуді қамтамасыз етеді.

6) ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау немесе психологиялық-медициналық-педагогикалық консультациялардың ұсынымдары негізінде білім беру ұйымының басшысы психологиялық-педагогикалық, әлеуметтік сүйемелдеуге мұқтаж білім алушылар мен тәрбиеленушілердің тізімін, жеке оқу жоспарларын, жеке-дара дамытатын жеке/бейімделген оқу бағдарламаларын қамтитын ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар адамдарды (балаларды) психологиялық-педагогикалық сүйемелдеудің жеке бағдарламаларын, мамандардың бағдарламаларын бекітеді.

Психологиялық қызмет жұмысындағы орта білім беру ұйымы басшысының орынбасары:

1) білім алушылар мен тәрбиеленушілерді психологиялық-педагогикалық және әлеуметтік сүйемелдеу бойынша психологиялық қызметтің жұмысын ұйымдастырады, білім беру процесінде диагностикалық іс-шараларды өткізу уақыты мен орнын айқындайды;

2) білім алушылар мен тәрбиеленушілерді сүйемелдеу нәтижелерінің, әлеуметтендіру динамикасының, дамуының және оқу жетістіктерінің тиімділігіне мониторинг жүргізеді;

3) психологиялық қызметтің мүдделі мемлекеттік органдармен және ұйымдармен, қоғамдық және құқық қорғау органдарының өкілдерімен, ата-аналар жұртшылығының, қамқоршылық кеңестің өкілдерімен өзара іс-қимылын үйлестіреді.

Психологиялық қызмет жұмысындағы педагог-психолог:

1) оқу жылына арналған жұмыс жоспарына және оқу жылының басында ата-аналар жиналысының хаттамасымен рәсімделген ата-аналардың немесе өзге де заңды өкілдердің келісіміне сәйкес білім алушылар мен тәрбиеленушілердің жағдайына психологиялық-педагогикалық диагностика жүргізеді;

2) бақылау, тереңдетілген тексеру, ата-аналардан немесе өзге де заңды өкілдерден алынған мәліметтер, психологиялық қызмет және психологиялық-медициналық-педагогикалық консультация мамандарының қорытындылары мен ұсынымдарын зерделеу негізінде білім алушылар мен тәрбиеленушілердің ерекше білім беру қажеттіліктерін анықтайды және бағалайды;

3) орта білім беру ұйымдарындағы психологиялық қызметтің жұмыс істеу қағидаларының 14-тармағының 3) тармақшасына сәйкес мінез-құлық және эмоционалдық проблемалар, деструктивті мінез-құлық нысандары, отбасындағы тәрбиенің және бала-ата-ана қатынастарының бұзылуы, ақпараттық ортаның теріс әсерлері тәуекелдері туындаған кезде ата-аналарды және білім беру ұйымының әкімшілігін хабардар етеді

4) әкімшіліктің сұрауы және ата-аналардың немесе басқа заңды өкілдердің келісімі негізінде білім алушы мен тәрбиеленушінің тұлғасына психологиялық зерттеу жүргізеді, баланың психоэмоциялық жағдайына баға береді және қажет болған жағдайда уақтылы психологиялық көмек көрсету мақсатында жеке-дамыту сабақтарын өткізеді;

5) білім беру процесіне қатысушылармен психологиялық-педагогикалық құзыреттілікті арттыру бойынша іс-шаралар өткізуге қатысады және білім алушылар мен тәрбиеленушілерді оқытудың, дамыту мен әлеуметтендірудің тиімді тәсілдерін, әдістері мен технологияларын енгізуге жәрдемдеседі;

6) білім алушылар мен тәрбиеленушілердің деструктивті мінез-құлқының туындауының алдын алуға қатысады және қажет болған жағдайда тәрбиелеу, оқыту, дамыту және әлеуметтендіру мәселелерінде көмек көрсету бойынша білім беру процесіне қатысушыларға ұсынымдар әзірлейді;

7) сұраныс бойынша сынып жетекшісімен бірлесіп психологиялық-педагогикалық сипаттамалар мен психологиялық зерттеулер материалдары бойынша қорытындылар жасайды;

8) білім алушылар мен тәрбиеленушілерді оқыту, дамыту, тәрбиелеу және әлеуметтендіру мәселелері бойынша білім беру процесіне қатысушыларға консультациялық көмек көрсетеді.

9) ғылыми негізделген әдістемелер мен технологияларды пайдалана отырып, білім алушылармен тәрбиеленушілермен диагностикалық, жеке консультациялық, дамытушылық жұмыстың нысандары мен әдістерін

айқындайды;

10) білім алушылар мен тәрбиеленушілердің психологиялық жай-күйінің өзгеру динамикасына мониторинг жүргізеді.

Психологиялық қызмет жұмысындағы әлеуметтік педагог:

1) жеке тұлғаның психологиялық-медициналық-педагогикалық ерекшеліктерін және оның микроорталарын, әлеуметтік өмір сүру жағдайларын зерделейді, білім алушылардың, тәрбиеленушілердің мүдделері мен қажеттіліктерін, проблемаларын, жанжалды жағдайларын, мінез-құлқының бұзылуын анықтайды және оларға әлеуметтік көмек пен қолдауды уақтылы көрсетеді;

2) әлеуметтік-педагогикалық жұмыстың міндеттерін, нысандарын, әдістерін, білім алушы мен тәрбиеленушінің жеке және әлеуметтік проблемаларын шешу тәсілдерін айқындайды, білім алушылардың, тәрбиеленушілердің жеке басының құқықтары мен бостандықтарын іске асыруда әлеуметтік қорғау және әлеуметтік көмек бойынша шаралар қабылдайды;

3) білім алушылар, тәрбиеленушілер, отбасы және ұйым, әртүрлі әлеуметтік қызметтердің, ведомстволар мен әкімшілік органдардың мамандары арасында дәнекер болады;

4) білім алушылар, тәрбиеленушілер және мемлекеттік, қоғамдық ұйымдар мен әлеуметтік қызмет өкілдері арасындағы байланысты қамтамасыз етеді;

5) білім алушылар мен тәрбиеленушілерді оқытуды, тәрбиелеуді, әлеуметтендіруді ұйымдастыру мәселелері бойынша педагогтермен, ата-аналармен және өзге де заңды өкілдермен өзара іс-әрекет жасайды;

6) отбасында және білім беру ұйымында бала құқықтарының сақталуын бақылауды жүзеге асырады.

Психологиялық қызметтің жұмысындағы сынып жетекші:

1) "Мектеп -Білім алушы-ата-ана"жүйесінде өзара іс-әрекетті жүзеге асырады;

2) білім алушылар мен тәрбиеленушілердің жеке ерекшеліктерін зерделейді;

3) психологпен бірге ата-аналарға оқу жылына психологиялық диагностика жүргізу жоспарын жеткізеді, ақпараттандырылған келісім хаттамасын рәсімдейді;

4) психологиялық диагностиканың уақтылы жүргізілуіне, оның ішінде сынып сағаттарының жылдық жоспарына ықпал етеді; ата-аналар жиналыстарында кейінгі рефлексия мен жалпыланған нәтижелерді ұсынуды ұйымдастырады;

5) білім алушылар мен тәрбиеленушілердің үлгерімі мен жалпы даму динамикасының жай-күйін талдауды жүзеге асырады;

6) білім алушылар мен тәрбиеленушілер арасындағы тұлғааралық қарым-қатынастарды реттейді;

7) сынып ұжымында жалпы қолайлы психологиялық климатқа ықпал етеді;

8) білім алушылар мен тәрбиеленушілерге коммуникативтік қасиеттерді

қалыптастыруға көмек көрсетеді;

9) білім беру процесіне қатысушылар арасындағы ынтымақтастыққа жәрдемдеседі;

10) сынып оқушылары мен тәрбиеленушілерінің үлгерімін, сабаққа қатысуын, сыртқы түрін, эмоционалды-психологиялық жағдайын бақылауды жүзеге асырады.

Психологиялық қызметтің жұмысындағы пән-педагогтер:

1) білім алушылар мен тәрбиеленушілердің жеке мүмкіндіктері мен ерекше қажеттіліктерін ескере отырып, жеке оқу жоспарлары мен бағдарламаларын жасайды;

2) білім алушы мен тәрбиеленушінің оқу нәтижелерін (жетістіктерін) бағалау тәсілдерін түзетуді, оның жеке мүмкіндіктері мен ерекше қажеттіліктеріне сәйкес бағалау өлшем шарттары мен бақылау тапсырмаларының сәйкестігін қамтамасыз етеді;

3) оқытудың вариативті, арнайы және балама әдістері мен технологияларын қолданады.

3-тарау. Орта білім беру ұйымдарында психологиялық қызметтің жұмыс істеу тәртібі

13. Психологиялық қызметтің жұмыс істеу тәртібі:

1) бақылау, әңгімелесу, диагностика жүргізу, сондай-ақ білім алушылар мен тәрбиеленушілерден, ата-аналардан немесе өзге де заңды өкілдер мен педагогтерден (бұдан әрі - білім беру процесіне қатысушылар) келіп түскен ауызша немесе жазбаша өтініштер (сұрау салулар) талдау арқылы білім алушылар мен тәрбиеленушілерді оқытудағы, дамыту мен тәрбиелеудегі қиындықтарды анықтау;

2) білім алушылар мен тәрбиеленушілерге жеке немесе топтық әлеуметтік және психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету;

3) білім алушылар және тәрбиеленушілермен, педагогтармен және ата-аналармен немесе өзге де заңды өкілдермен өзара іс-қимылдың интерактивті нысандарын қоса алғанда, психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу жөніндегі іс-шараларды, педагогикалық кеңестер, семинарлар мен конференциялар ұйымдастыру және өткізу;

4) әлеуметтік және психологиялық-педагогикалық сүйемелдеуді қамтамасыз ететін педагогтер мен мамандардың пәнаралық өзара іс-қимылын жүзеге асыру;

5) білім алушылар мен тәрбиеленушілердің табысты әлеуметтенуі, кәсіби бағыттылығын, бейіндік оқу траекториясы мен жеке білім беру кеңістігін саналы таңдауына жағдай жасауды қамтиды.

14. Психологиялық қызметтің жұмысы:

1) кәсіптік әдепті сақтауды;

2) баланың жеке басына эмпатия және құрмет көрсетуді;

3) білім алушы мен тәрбиеленушінің жеке және жас ерекшеліктерін;

4) психологиялық және педагогикалық білімді интеграциялауды;

5) баланың құқықтары мен мүдделерін сақтай отырып, ақпараттың

күпиялылығын;

б) білім алушылардың, тәрбиеленушілердің, ата-аналардың немесе өзге де заңды өкілдердің, педагогтердің денсаулығына, ар-намысы мен қадір-қасиетіне зиян келтіру мүмкіндігін болғызбауды;

7) білім алушылар мен тәрбиеленушілерді білім беру процесінде сүйемелдеудің ғылыми, кешенділігін, бірізділігін, кезеңділігін және үздіксіздігін ескере отырып жүзеге асырылады.

15. Педагог-психолог өз қызметін диагностикалық, консультациялық, дамытушылық (түзету), психологиялық-педагогикалық ағарту және ұйымдастыру-әдістемелік бағыттар бойынша жүзеге асырады:

1) диагностикалық бағыт оқытудың бүкіл кезеңі ішінде білім алушылар мен тәрбиеленушілердің жеке және топтық қызметін, психологиялық-педагогикалық зерделеуін, олардың жеке ерекшеліктері мен бейімділіктерін, оқыту және тәрбиелеу процесінде, өзін-өзі кәсіптік тұрғыдан айқындауда әлеуетті мүмкіндіктерін айқындауды, сондай-ақ оқытудағы, дамудағы, әлеуметтік бейімделудегі бұзушылықтардың себептері мен тетіктерін анықтауды көздейді.

2) консультациялық бағыт білім беру процесіне қатысушыларға көмек көрсету нысанында: олардың туындаған қиындықтардың табиғатын немесе себептерін түсінуінде, психологиялық проблемаларды талдау мен шешуде, жеке ерекшеліктерін айқындауда, жаңа әлеуметтік тәжірибені саналы және белсенді түрде игеруге жәрдемдесуде; жаңа көзқарастарды қалыптастыруда және өз шешімдерін қабылдауда көмек көрсету; әртүрлі психологиялық мәселелерді шешуде; білім беру процесіне қатысушыларға тұлғааралық қатынастардағы, өзін-өзі тану мен өзін-өзі дамытудағы қиындықтарға байланысты проблемаларды шешуде жеке және топтық қызметті көздейді;

3) дамытушы (түзету) бағыт білім алушылармен және тәрбиеленушілермен жаңа білімге, дағдылар мен икемдерге қатысты уәждемені қалыптастыру, оларды игеру мүмкіндіктері, оқу және танымдық қызметте өзін-өзі көрсете алу мүмкіндіктері бойынша жеке жұмысты көздейді. Диагностика процесінде анықталған оқу қиындықтары мен баланың мінез-құлқындағы проблема; педагог-психологтың пән педагогтерімен, әлеуметтік және арнайы педагогтармен кешенді өзара іс-қимылы негізінде оқу материалын меңгерудегі қиындықтарды жеңу, ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылар мен тәрбиеленушілердің психикалық және (немесе) физикалық жай-күйін түзету бойынша жұмысты ұйымдастыруды қамтиды ;

4) психологиялық-педагогикалық ағарту ісі білім алушылар мен тәрбиеленушілердің, педагогтердің жеке кәсіби өсуіне, өзін-өзі анықтауына жәрдемдесуді; білім алушылар мен тәрбиеленушілерді оқытудағы, тәрбиелеу мен дамытудағы қиындықтарды болдырмау мақсатында алдағы уақытты алатын білімдерін одан әрі пайдалану үшін педагогтердің, ата-аналардың және өзге де заңды өкілдердің психологиялық-педагогикалық білімге деген қажеттілігін қалыптастыруды және ұмтылысын қолдауды көздейді (сынып сағаттары, семинарлар, ата-аналар жиналыстары, педагогикалық кеңестер, ата-аналар мен өзге де заңды өкілдер үшін интерактивті әдістер мен лекториялар

өткізу);

5) ұйымдастыру-әдістемелік бағыт ұйымдастыру-әдістемелік және ғылыми-әдістемелік жұмыс жүргізуді көздейді: білім беру және дамыту ортасының жағдайына мониторинг жүргізу, әлеуметтік, психологиялық-педагогикалық қолдау нәтижелерін талдау және оны сүйемелдеу бойынша ұсынымдар әзірлеу, білім алушылар мен тәрбиеленушілерді сүйемелдеуде пәнаралық тәсілді әзірлеу; орта білім беру ұйымдарында психологиялық-педагогикалық, әлеуметтік сүйемелдеу бойынша отандық және шетелдік ғылым мен практиканың жетістіктерін зерделеу, семинар-практикумдарға, конференцияларға қатысу; білім алушылар мен тәрбиеленушілерді психологиялық-педагогикалық және әлеуметтік сүйемелдеу технологияларын меңгеру бойынша семинарлар, тренингтер мен консультациялар ұйымдастыру және өткізуді көздейді.

16. Білім алушылардың ерекше білім алу қажеттіліктерін бағалау "Ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 12 қаңтардағы № 4 бұйрығына (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 26618 болып тіркелген) сәйкес жүзеге асырылады.

Ерекше білім беруді қажет ететін білім алушыларды психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу "Білім беру ұйымдарында психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 12 қаңтардағы № 6 бұйрығына (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 26513 болып тіркелген) сәйкес жүзеге асырылады.

17. Психологиялық қызметтің құрамына кіретін мамандардың қызметін ұйымдастыру үшін "Мектепке дейінгі, орта білім беру ұйымдарын, сондай-ақ арнайы білім беру ұйымдарын жабдықтармен және жиһазбен жарақтандыру нормаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 22 қаңтардағы № 70 бұйрығына (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 13272 болып тіркелген) сәйкес жабдықтармен және жиһазбен жарақтандырылған кабинеттер беріледі.

18. Психологиялық қызметтің құрамына кіретін мамандар "Орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдары педагогтарының жүргізуі үшін міндетті құжаттардың тізбесін және олардың нысандарын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 6 сәуірдегі №130 бұйрығына (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 20317 болып тіркелген) сәйкес есепке алу құжаттамасын жүргізеді.

19. Білім алушылармен және тәрбиеленушілермен психологиялық диагностика, консультация беру және тренингтер (топтық, жеке) ата-аналарының немесе өзге де заңды өкілдерінің жазбаша келісімімен жүргізіледі.

Ата-аналарды немесе өзге де заңды өкілдерді психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу жөніндегі жұмыс жоспарлары туралы хабардар ету 1-қосымшаға сәйкес оқу жылының басында сыныптың (топтың) ата-аналар жиналысының хаттамасымен ресімделеді.

Психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу шеңберінде жеке жұмыс жүргізуге ата-аналардың келісімі 2-қосымшаға сәйкес ресімделеді.

Бас тартқан жағдайда, ата-ана немесе өзге де заңды өкіл еркін нысанда бас тарту туралы өтініш береді.

20. Білім алушылар психологиялық-педагогикалық сүйемелдеуді жүзеге асыратын мамандарға жүгіну кезінде:

1) білім алушы өз қалауы бойынша сынып жетекшісіне, педагог-психологқа, әлеуметтік педагогке, пән мұғаліміне, орта білім беру ұйымының әкімшілігіне өзінің жеке жағдайына, мінез-құлқына, оқыту, тәрбиелеу және дамыту процесінде өзіне қатысты туындайтын қиындықтарға, сондай-ақ оның әлеуметтік немесе психологиялық салауаттылығы мен денсаулығына зиян келтіретін, оның құқықтары мен мүдделерінің бұзылу жағдайына қатысты мәселе бойынша жазбаша не ауызша жүгінеді;

2) білім алушының өтінішін психологиялық қызмет мамандары тіркейді және қарайды;

3) педагог-психолог ата-аналармен немесе өзге де заңды өкілдерімен психологиялық-педагогикалық диагностика жүргізу, консультация беру және түзету бойынша білім алушы мен тәрбиеленушінің психологиялық саулығын қалпына келтіру үшін қажетті психологиялық көмек көрсету және жүргізу кестесін, форматын жазбаша келіседі;

4) жүргізілген диагностикалық жұмыстың қорытындысы бойынша педагог-психолог орын алған жағдайдың себебін анықтайды, психологиялық-педагогикалық қорытынды шығарады және ұсынымдар әзірлейді, психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу мамандарымен бірлесіп, орта білім беру ұйымдарының бірінші басшысы бекітетін жеке жұмыс жоспарын дайындайды.

5) жеке жоспардың ұсынымдары мен бағдарламаларын орындау белгіленген кестеге сәйкес жүзеге асырылады;

21. Ата-аналар немесе өзге де заңды өкілдер психологиялық-педагогикалық сүйемелдеуді қамтамасыз ететін мамандарға жүгіну кезде:

1) ата-ана немесе өзге де заңды өкіл білім алушының психологиялық жай-күйі, оны оқыту, дамыту және тәрбиелеу процесіндегі мінез-құлқы мәселелері, бала-ата-ана қатынастарының проблемалары бойынша жазбаша немесе ауызша нысанда сынып жетекшісіне, педагог-психологқа, әлеуметтік педагогке, пән мұғаліміне, орта білім беру ұйымының әкімшілігіне өтініш жасайды;

2) ата-ана немесе баланың өзге де заңды өкілдерінің өтінішін психологиялық қызметтің мамандары тіркейді және қарайды;

3) психологиялық қызметтің мамандары сынып жетекшісімен бірлесіп жағдайды зерделейді, орта білім беру ұйымының басшысын хабардар етеді және психологиялық қызметтің негізгі жауапты маманын айқындайды;

4) алғашқы кездесуде педагог-психолог әңгімелесу жүргізеді, ата-ананы немесе өзге де заңды өкілді тыңдай отырып, білім алушының жағдайы немесе мінез-құлқының пайда болу немесе өзгеру себептері туралы ұсынымды қалыптастырады, талап етілетін әлеуметтік, психологиялық-педагогикалық диагностиканың, консультация берудің, түзетудің, қолдаудың немесе

сүйемелдеудің нысандары мен әдістерін айқындайды;

5) психологиялық қызметтің мамандары әлеуметтік немесе психологиялық-педагогикалық сүйемелдеудің жеке жоспарын жасайды, оны орта білім беру ұйымының бірінші басшысы бекітеді;

6) әлеуметтік және психологиялық-педагогикалық сүйемелдеудің жеке жоспары 2 данада жасалады, оны ата-анасы немесе өзге де заңды өкілі жазбаша түрде куәландырады, олардың біреуі ата-анасына немесе өзге де заңды өкіліне беріледі, екіншісі орта білім беру ұйымында қалады;

7) психологиялық жағдайында немесе мінез-құлқында, құқықтық, әлеуметтік немесе отбасылық-тұрмыстық проблемалар тәуекелі анықталған кезде білім алушы тиісті бейіндегі мамандарға (денсаулық сақтау, ішкі істер, халықты әлеуметтік қорғау органдары мен ұйымдары, кәмелетке толмағандардың істері және олардың құқықтарын қорғау жөніндегі комиссия) консультацияға жіберіледі.

22. Педагогтердің психологиялық қызметтерге жүгіну кезіндегі іс-қимыл тәртібі:

1) орта білім беру ұйымдарының педагогтері білім алушылар мен тәрбиеленушілердің эмоционалды-еріктік, мінез-құлық тәуекелдері мен оқуы мен дамуында қиындықтар, сондай-ақ кәсіби тұрғыда шаршау кезінде өзіндік проблемалар анықталған кезде психологиялық қызмет маманына жазбаша немесе ауызша жүгінеді;

2) педагогтің өтінішін психологиялық қызмет мамандары тіркейді және қарайды;

3) психологиялық қызметтің мамандары жағдайды зерделейді, орта білім беру ұйымының басшысын хабардар етеді және ол психологиялық қызметтің негізгі жауапты маманын айқындайды;

4) психологиялық қызметтің маманы әлеуметтік, психологиялық-педагогикалық қолдау көрсетудің нысандары мен әдістерін айқындайды.

23. Психологиялық-педагогикалық сүйемелдеуді қамтамасыз ететін мамандар білім алушылардың құқықтары мен мүдделерін ескере отырып, алынған деректердің құпиялылығын сақтайды.

23. Психологиялық-педагогикалық сүйемелдеуді қамтамасыз ететін педагогтер "Педагог мәртебесі туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 15-бабының 10) тармақшасына сәйкес құқық қорғау органдарына және орта білім беру ұйымының басшылығына Қылмыстық не әкімшілік құқық бұзушылық белгілері бар қылмыстық әрекеттерді кәмелетке толмағандардың жасауы немесе оларға қатысты жасалу фактілері, оның ішінде білім беру ұйымындағы және (немесе) орта білім беру ұйымдарынан тыс кәсіптік қызметпен байланысты өздеріне белгілі болған әрекеттер (әрекетсіздіктер) туралы уақтылы жазбаша немесе ауызша хабарлайды.

24. Психологиялық қызмет мамандарының өзара әрекеттесу алгоритмі:

24-1. білім беру процесіне қатысушылардың жеке әлеуметтік-психологиялық және педагогикалық ерекшеліктерін бақылау:

1) педагог-психолог: орта білім беру ұйымы білім алушыларының психоэмоционалдық жағдайына психодиагностика жүргізеді (тек ата-анасының,

қорғаншысының, қамқоршысының рұқсатымен);

2) әлеуметтік педагог: білім алушыларының табысты оқуына ықпал ете отырып, әлеуметтік жағдайлардың олардың критерийлеріне сәйкестігін бақылайды;

3) сынып жетекшісі: сыныптағы білім алушылардың психологиялық қызмет мамандарымен өзара әрекеттесуін қамтамасыз етеді, олардың оқу нәтижелерін, қызығушылықтары мен білім беру қажеттіліктерін, бейіндік бейімділіктерін, отбасындағы, құрдастарымен қарым-қатынасын, мінез-құлық ауытқуларын, жанжалдарды зерттейді;

4) медицина қызметкері: білім алушыларды профилактикалық тексеру жүргізеді, олардың ауру тарихын зерттейді, ауыстыру және бітіру емтихандарынан босату үшін денсаулығына байланысты мұқтаждарды анықтайды, анықтау мақсатында қоғамға жат мінез-құлық пен зорлық-

5) зомбылық фактілері бойынша жарақат алудың барлық жағдайларын есепке алу және талдау бойынша жұмыс жүргізеді.

24-2. Білім алушылардың автоматтандырылған деректер қорын (база) қалыптастыру:

1) зерттеу нәтижелері электронды деректер базасына жүйеленеді;

2) мәліметтер қоры жүйелі түрде білім алушылардың даму динамикасын одан әрі зерттеу нәтижелерімен толықтырылады.

24-3. Диагностикалық зерттеулерді талдау және шараларды әзірлеу.

24-3-1. Психологиялық қызметтің әрбір маманы білім алушылар туралы жинақталған мәліметтерді жұмыс ерекшеліктеріне қарай талдайды:

1) білім алушының психологиялық жағдайы (педагог-психолог);

2) оқу үлгерімі және тәрбие мәселелері (сынып жетекшісі, пәнмұғалімдері);

3) қоғамдағы мінез-құлық және әлеуметтену (сынып жетекшісі, әлеуметтік педагог);

4) денсаулық (медициналық қызметкер);

5) отбасындағы өмір сүру жағдайлары және ата-аналармен (сынып жетекшісі, әлеуметтік педагог) жағымды қарым-қатынас сапасы.

24-3-2. Талдау нәтижелері аптасына бір рет өткізілетін психологиялық қызмет отырысына ұсынылады. Алқалы жиында:

1) өмірлік қиын жағдайға тап болған кәмелетке толмағандардың тәуекел тобы болса, оларға қатысты оларды әлеуметтік-психологиялық қолдауға ерекше назар аудару қажет;

2) барлық білім алушылар мен тәуекел тобындағы білім алушыларды әлеуметтік-психологиялық және педагогикалық қолдау бойынша Психологиялық қызметтің барлық мамандары тарапынан іс-шаралар жоспары әзірленеді;

3) сынып жетекшілерге, мұғалімдерге, ата-аналарға, білім алушыларға психологиялық қолдау көрсету және қолайлы білім беру ортасын құру бойынша ұсыныстар әзірленеді;

4) қажет болған жағдайда жоспар білім алушылардың даму динамикасына қарай түзетіледі;

5) өмірлік қиын жағдайдағы білім алушының ата-анасымен жан-жақты

өзара іс-әрекет жасауды қамтамасыз ететін жеке бағдарлама әзірлененеді.

24-4. Іс-шараларды жүзеге асыру:

1) іс-шаралар орта білім беру ұйымының әкімшілігі әзірлеген және бекітетін жоспарға сәйкес жүзеге асырылады;

2) жүргізілген жұмыстың нәтижелері Психологиялық қызметтің отырыстарында баяндалады (апта сайын);

3) Психологиялық қызмет мәжілістерінде білім беру ұйымы ортасының қауіпсіздігі және оны қамтамасыз етудегі әрбір маманның жауапкершілігі мәселелері де талқыланады.

25. Психологиялық қызмет отырыстарының қорытындысы оқу-тәрбие процесінің барлық қатысушыларының (пән мұғалімдері, қосымша білім беру педагогтері, ата-аналар) назарына жеткізіледі және ұсыным жасалады.

26. Психологиялық қызметтің жоспардан тыс жиналыстары білім беру процесіне қатысушылардың кез келгенінің, оның ішінде орта білім беру ұйымы әкімшілігінің өтініші бойынша немесе ата-аналардың (оларды алмастыратын тұлғалардың) өтініші бойынша өткізіледі. Психологиялық қызметтің жоспардан тыс отырысының себебі білім алушының оқуы мен дамуына әсер ететін жаңа жағдайлардың анықталуы немесе пайда болуы, оның психологиялық немесе әлеуметтік жағдайының асқынуы немесе нашарлауы болуы мүмкін. Мамандар мен ата-аналар сұраныстарының сипаты әртүрлі болуы мүмкін, бірақ кез келген жағдайда олар білім алушының (дамытудағы, оқудағы және әлеуметтенудегі) немесе мұғалімнің, ата-ананың баламен қарым-қатынасындағы проблемаларын көрсетуі керек.

Психологиялық қызметтің жоспардан тыс отырысының бағыты:

1) баланы оқыту мен тәрбиелеудегі анықталған проблемаларды жою жөніндегі іс-шараларды ұйымдастыру;

2) жұмыста және өзгерген жағдайда білім алушыны қолдауда жеке психологиялық-педагогикалық бағдарлама жоспарын жасау.

27. Психологиялық қызмет өз қызметін психодиагностикалық, консультативтік, ағартушылық-профилактикалық, түзету-дамыту және әлеуметтік диспетчерлік бағытта жүзеге асырады.

27-1. Психодиагностикалық бағыт мыналарды қамтиды:

1) білім алушыларды бейімдеу, дамыту және әлеуметтендіру мақсатында оларды кешенді психологиялық тексеру;

2) психологиялық диагностика нәтижелері бойынша қорытындылар мен ұсыныстарды дайындау.

27-2. Консультациялық салаға мыналар кіреді:

1) білім алушыларға, ата-аналарға және мұғалімдерге олардың өтініші бойынша жеке кеңес жүргізу;

2) білім алушыларға, ата-аналарға және мұғалімдерге жеке, кәсіби өзін-өзі анықтау және басқалармен қарым-қатынас мәселелері бойынша топтық кеңес жүргізу;

3) күйзеліс, жанжал, күшті эмоционалдық тәжірибе жағдайында білім алушыларға психологиялық көмек көрсету;

4) тұлғааралық және топаралық жанжалдарды шешуде медиация жұмысын

ұйымдастыру (татуласу қызметін ұйымдастыру).

27-3. Тәрбиелік-алдын алу бағыты мыналарды қамтиды:

- 1) білім алушылар мен педагогтердің кәсіби өсуіне, өзін-өзі анықтауына ықпал ету;
- 2) білім алушылардың асоциалды мінез-құлқының психологиялық алдын алу;
- 3) педагог қызметкерлерді аттестациялауды әлеуметтік-психологиялық қамтамасыз ету;
- 4) әдістемелік бірлестіктердің, педагогикалық кеңестің және медициналық-психологиялық және педагогикалық кеңестердің жұмысына жәрдемдесу.

27-4. Түзету-дамыту бағыты мыналарды қамтиды:

- 1) тұлғалық өсу бойынша тренингтер өткізу;
- 2) білім алушылар мен педагогтердің тұлғалық, интеллектуалдық, эмоционалды-ерікті, шығармашылық дамуын үйлестіру үшін психокоррекциялық және дамытушылық сабақтарды ұйымдастыру;
- 3) қайшылықты тұлғааралық қатынастарды түзету.

27-5. Әлеуметтік диспетчерлік бағыт мыналарды қамтиды:

- 1) Психологиялық қызмет мамандарының функционалдық міндеттерінен, кәсіби құзыретінен тыс және кең ауқымды мамандардың қатысуын талап ететін мәселелерді шешу үшін одақтас мамандармен (дәрігерлермен, дефектологтармен, логопедтермен, тифлопедагогтермен және басқалармен) өзара іс-әрекет жасау;
- 2) төтенше жағдайлар кезінде көмек көрсету үшін одақтас мамандармен және мүдделі органдармен өзара іс-әрекетті бақылау;
- 3) әлеуметтік-медициналық және психологиялық қызметтің базасын қалыптастыру;

28. Психологиялық қызметтің құрамы бекітілген құрылым, ұжым мүшелерін кеңейте алады, икемді және тұрақты және уақытша мүшелерді қамтуы мүмкін. Тұрақты қатысушылар психологиялық қызметтің әрбір отырысына қатысады, дайындыққа, ұсыныстардың орындалуын кейінгі бақылауға қатысады. Уақытша мүшелер қажетіне қарай қатысады (сынып жетекшілері, пән мұғалімдері, ата-аналар қоғамдастығының өкілдері).

29. Психологиялық қызмет педагог-психологтың, әлеуметтік педагогтың, директордың тәрбие ісі жөніндегі орынбасарының, кәмелетке толмағандардың істері жөніндегі инспектордың, медициналық қызметкердің жеке кабинеттерде орналасқан және іс-шараларды өткізу үшін қажетті жағдайлармен қамтамасыз етілген кабинеттері негізінде жұмыс істейді. Білім алушылармен және педагогикалық ұжыммен жеке немесе топтық форматтағы диагностикалық, дамытушылық, түзету-профилактикалық жұмыс түрлерінің кешенін әзірлейді.

30. Психологиялық қызметтің жұмысы педагогикалық және медициналық қызметкерлермен, оның ішінде денсаулық сақтау жүйесімен, қорғаншылық және қамқоршылық органдарымен, ювеналдық полициямен, ата-аналар қоғамдастығымен тығыз байланыста жүзеге асырылады.

31. Білім беру ұйымының Психологиялық қызметінің ведомствоаралық өзара іс-әрекеті

31-1. Психологиялық қызмет орта білім беру ұйымынан тыс қызметтерден қажетті көмек алу қажеттілігі болған жағдайда қалалық, аудандық ювеналдық полиция органдарына, денсаулық сақтау органдарына, психикалық денсаулық орталықтарына жүгіну туралы шешім қабылдайды жәнетиісті өтінішпен мекеме әкімшілігіне жүгінеді.

31-2. Орта білім беру ұйымы әкімшілігінің қаланың немесе ювеналды полициясы аудандық бөлімінің және денсаулық сақтау органдарының өкілдеріне өтініші – білім алушының ата-аналары және/немесе өкілдері міндетті түрде хабардар еткен жағдайда жүргізіледі:

1) білім беру ұйымдарының педагогтерімен өзара әрекеттесуден, психологиялық мониторинг пен диагностика жүргізуде ата-ана мен педагогтің өзара жауапкершілігін қамтамасыз етуде ата-аналар 3 есе бас тартқан жағдайда;

2) білім беретін ұйымдардағы білім алушысының қиын психологиялық немесе физикалық жай-күйі анықталған жағдайда, білім алушыға немесе жасөспірімге медициналық көмек көрсету және денсаулық сақтау органдарының қызметкерлеріне алғашқы медициналық немесе психиатриялық көмек көрсету қажеттілігі туралы хабарлау үшін жедел жәрдем шақыру қажеттілігінде;

3) зорлық-зомбылық, мінез-құлықтың аутодеструктивті нысандары, ерте жүктілік, білім алушылардың арасындағы жанжалдар және олардың отбасы мүшелері тарапынан құқық бұзушылық жағдайларында.

31-3. Психологиялық қызметтің ювеналдық полиция өкілдерімен өзара іс-қимылын қадағалау әлеуметтік педагогқа, денсаулық сақтау органдарының өкілдерімен – білім беру ұйымының медицина қызметкеріне, психикалық денсаулық орталығымен-педагогикалық психологтерге жүктеледі.

31-4. Жедел жәрдем дәрігерінің, психикалық денсаулық орталығының қорытындысы немесе ювеналдық полиция өкілдерінің тексеруі негізінде білім алушының ата-анасына және/немесе өкілдеріне білім беру ұйымының Психологиялық қызметі баланың жағдайының өзгеруі себебін анықтау мақсатында мониторинг жүргізеді.

31-5. Білім беру ұйымының Психологиялық қызметі мониторинг нәтижелері бойынша тиісті түзету шараларын әзірлейді және жүзеге асырады.

31-6. Қаланың немесе ауданның ювеналды полициясы аудандық бөлімінің және денсаулық сақтау органдарының, психикалық денсаулық орталығының өкілдері білім алушылармен және олардың ата-аналарымен қажетті іс-шараларды: талдау, емдеу, түзету және алдын алу шараларын жүргізеді.

31-7. Түзету шараларының тиімділігі Психологиялық қызмет мәжілістерінде талқыланады, одан әрі жоспарлар әзірленеді.

32. Психологиялық қызмет педагогикалық психологтардың әдістемелік бірлестігімен, психологиялық орталықтармен, практикалық психологтардың кафедраларымен және бірлестіктерімен және білім бөлімдерінің әдістемелік кабинеттерімен өзара іс-әрекет жасайды.

33. Психологиялық қызмет өз қызметінде:

1) осы Ережені басшылыққа алады;

2) Психологиялық қызметке кіретін мамандардың кәсіби құзыреті мен

біліктілік талаптары (Республика Білім және ғылым министрінің бұйрығымен бекітілген Педагог қызметкерлер және оларға теңестірілген адамдар лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамалары) шеңберінде шешім қабылдайды. ҚР 2020.04.30 N 169 (өзгертулер енгізілді - 2009.07.13 N 338);

34. Психологиялық қызмет мамандарының істер номенклатурасы мыналарды көздейді:

Педагог-психолог үшін:

- нормативтік құқықтық актілердің тізбесі;
- жұмыс жоспары;
- есептер және аналитикалық анықтамалар;
- топтық және жеке жұмысты есепке алу журналдары;
- консультацияны есепке алу журналы;
- диагностикалық әдістердің тізімі;
- білім алушылармен, тәрбиеленушілермен немесе студенттермен жұмыс істеу бойынша құжаттар;
- ата-аналармен немесе өзге де заңды өкілдерімен жұмыс жөніндегі құжаттар;
- педагогтармен жұмыс бойынша құжаттар.

Әлеуметтік педагог үшін:

- нормативтік құқықтық актілердің тізбесі, жұмыс жоспары;
- есептер және талдау анықтамалары, мектептің әлеуметтік паспорты;
- оқушылар туралы мәліметтер;
- білім алушылар мен тәрбиеленушілердің отбасыларымен жұмыс істеу жөніндегі құжаттар.

35. Психологиялық қызмет мамандарының құжаттамасы қағаз немесе электрондық форматта жүргізіледі.

36. Педагог-психологтар мен әлеуметтік педагогтерді олардың кәсіби міндеттері (сынып басшылығы, мектеп әкімшілігі мүшелерінің функциялары) шеңберінен шығатын жұмыс түрлеріне тартуға жол берілмейді.

37. Психологиялық қызметке әдістемелік басшылықты жергілікті атқарушы орган қамтамасыз етеді.

38. Психологиялық қызметтің мамандары:

1) диагностика нәтижелерінің сенімділігі, қолданылатын диагностикалық және түзету әдістерінің сәйкестігі, ұсынымдар мен қорытындылардың негізділігі, ақпараттың құпиялылығының болуы;

2) Психологиялық қызметтің есепке алу және есеп беру құжаттамасын жүргізу және сақтау;

3) кәсіби этиканы сақтау;

4) Психологиялық қызметтің жұмысына сеніп тапсырылған материалдық-техникалық құралдардың сақталуын қамтамасыз етеді.

39. Әкімшілік тарапы жағынан Психологиялық қызмет орта білім беру ұйымының басшысына, кәсіптік бағыты бойынша – ведомстволық сәйкес қызмет жұмысына жетекшілік ететін мамандарға (аудандық бөлімдер мен облыстық білім басқармасы, аудандық құқық қорғау және медициналық қызмет бөлімдері) бағынышты.

3. Қорытынды

40. Психологиялық қызмет жұмысын орта білім беру ұйымының басшысы қамтамасыз етеді.